

Paweł Migdalski

Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia Historyczno-Kulturalnego "Terra Incognita" : IV kwartał 2010 r. i I półrocze 2011 r.

Rocznik Chojeński 3, 325-331

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI
STOWARZYSZENIA
HISTORYCZNO-KULTURAL-
NEGO „TERRA INCOGNITA”
(IV KWARTAŁ 2010 R.
I I PÓŁROCZE 2011 R.)¹

W kolejnym okresie (IV kwartał 2010 r. i I półrocze 2011 r.) Stowarzyszenie Historyczno-Kulturalne „Terra Incognita” w Chojnie kontynuowało oraz rozwijało swoją działalność. Współpraca z Samorządową Instytucją Kultury „Szczecin 2016” przyniosła, oprócz wspomnianej już w poprzednim sprawozdaniu wystawy prac Ekeharta Ruthenberga w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Chojnie, otwarcie 16 października 2010 r. drugiej wystawy w Szczecinie we wnętrzach zabytkowej Willi Lentza. W trakcie spotkania E. Ruthenberg przedstawił publiczności szczecińskiej swoje badania, prezes stowarzyszenia Paweł Migdalski działalność organizacji, a Radosław Skrycki „Rocznik Chojeński”. Na otwarciu gościło wielu przedstawicieli prasy szczecińskiej oraz członkowie gminy żydowskiej i Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów ze Szczecina – m.in. Mikołaj Rozen i Róża Król. Obie wystawy zostały sfinansowane ze środków Miasta Szczecin – kandydata do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku. Dodać należy, że nawiązana współpraca z E. Ruthenbergiem oraz Stowarzysze-

¹ Sprawozdanie z działalności stowarzyszenia do końca września 2010 r. zostało opublikowane w „Roczniku Chojeńskim” t. II, s. 324–348. Sprawozdanie za drugie półrocze 2011 r. zostanie opublikowane w „Roczniku Chojeńskim” t. IV. Od tej pory będą publikowane sprawozdania za cały rok kalendarzowy.

niem Przyjaciół Grabowa zaowocowała wspólną inicjatywą obu stowarzyszeń – przygotowania leksykonu poświęconemu dawnym cmentarzom żydowskim naszych powiatów: gryfińskiego i stargardzkiego, którego jednym z autorów jest E. Ruthenberg. Obecnie trwają prace redakcyjne nad książką.

24 września rozpoczęliśmy organizację, również wspomnianych w ostatnim sprawozdaniu, cyklu imprez pt. „Korzenie. Mała ojczyzna a tożsamość”, sfinansowanych ze środków Starostwa Powiatowego w Gryfinie. W ramach tego projektu zaplanowano podprojekt: „Moje korzenie. Historia regionu a historia mojej rodziny”. Polegał on na przeprowadzeniu przez Magdalenę Ziętkiewicz i Przemysława Konopkę warsztatów dziennikarskich 5–6 listopada 2010 r. dla młodzieży z powiatu w ZSP w Chojnie i ZSO w Gryfinie, w których udział wzięło 47 osób oraz konkursu na teksty dziennikarskie, dotyczące losów własnych rodzin w powiązaniu z historią regionu.

Ponadto w ramach „Korzeni” stowarzyszenie zorganizowało, dzięki uprzejmości Centrum Kultury w Chojnie, przedstawienie uznanego i wielokrotnie wyróżnianego spektaklu pt. *Pierogi* gryfińskiego teatru Uhuru 8 października 2010 roku. Przedstawienie, na które wstęp był wolny, spotkało się z dużym zainteresowaniem chojnian i zgromadziło 200-osobową publiczność. Po spektaklu odbyła się rozmowa z aktorami i reżyserem przedstawienia, Januszem Janiszewskim, którą poprowadziła Dorota Dobak-Hadrzyńska. Kolejną inicjatywą w ramach tego projektu było spotkanie z regionalistą, historykiem i pedagogiem Zbigniewem Czarnuchem z Witnicy k. Gorzowa 5 listopada 2010 r. w sali Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chojnie. Rozmowę z twórcą Parku Drogowskazów prowadził redaktor naczelny „Gazety Chojeńskiej” R. Ryss, a przysłuchiwało się jej ponad 50 osób.

Ostatnią inicjatywą „Korzeni” były warsztaty pt. „Moje miejsce na ziemi. Poznajemy własne miejsce zamieszkania” dla nauczycieli chcących wzbogacić swą wiedzę na temat możliwości wykorzystania wiedzy regionalnej do nauczania historii. Projekt ten zakładał też przygotowanie scenariuszy przykładowych lekcji. Szkolenia, prowadzone przez P. Migdalskiego, dla nauczycieli z Chojny, Cedyni, Mieszkowic, Morynia i Góralic, miały się odbyć w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Chojnie, a dla nauczycieli z Gryfina, Widuchowej i Bań 2 grudnia w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Gryfinie. Informacje o warsztatach zostały rozesłane do dyrektorów wszystkich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w powiecie oraz bezpośrednio do nauczycieli. Ponieważ, mimo akcji promocyjnej, nie wpłynęły zgłoszenia z samego Gryfina i Bań, a nauczyciele z Widuchowej zgłosili się na spotkanie w Chojnie, zdecydowano zorganizować tylko jedną edycję warsztatów 25 listopada w Chojnie, w których uczestniczyło 12 nauczycieli z Cedyni, Chojny, Mieszkowic, Widuchowej i Krzywina. Zapre-

zentowane scenariusze lekcji, omówione podczas szkolenia, zostały w połowie grudnia wydane w postaci książki. Praca P. Migdalskiego pt. *Moja mała ojczyzna. Przykładowe scenariusze lekcji oraz uwagi nad nauczaniem historii regionalnej na przykładzie powiatu Gryfino*, która została rozesłana do uczestników warsztatów, zapoczątkowała pierwszą serię wydawniczą stowarzyszenia pt. „Terra Incognita, w której będą się ukazywały prace naukowe i popularnonaukowe, dotyczące regionu i pogranicza polsko-niemieckiego oraz utwory miejscowych twórców. Redaktorem serii jest P. Migdalski.

Dzięki nawiązaniu współpracy ze Z. Czarnuchem 20 listopada 2010 r. członkowie stowarzyszenia i redakcji „Rocznika Chojńskiego” (P. Migdalski, R. Ryss, R. Skrycki) zostali zaproszeni na spotkanie autorów i wydawców regionalistów polskich i niemieckich, zorganizowane w Witnicy, podczas którego zaprezentowane zostało stowarzyszenie i odbyła się prezentacja II tomu „Rocznika Chojńskiego”.

Oficjalna prezentacja „Rocznika” miała miejsce 26 listopada 2010 r. w Chojnie w Miejskiej Bibliotece Publicznej. Podczas prezentacji wykładowi wygłosili: prof. Radosław Gaziński z Uniwersytetu Szczecińskiego na temat przyszłej syntezy dziejów Nowej Marchii oraz Wiesław Czajka z Warszawy o meteorycie, który był widoczny nad Nową Marchią w XIV wieku. Wystąpienia te wzbudziły kilka polemik, między innymi głos zabrali: Z. Czarnuch i prof. Edward Rymar. Po części naukowej, na zakończenie części oficjalnej spotkania, odbył się krótki recital Elżbiety Bogusz, studentki Akademii Sztuki w Szczecinie, która zagrała kilka utworów na cymbałach pochodzących z 1843 roku. Należy podkreślić, że spotkanie to miało bardzo liczną publiczność, która nie mieściła się w dużej sali biblioteki i liczyła ponad 120 osób. Zawitali do nas goście m.in. z Gorzowa, Szczecina, Dębna, Witnicy, Drezdenka, Stargardu Szczecińskiego, a także z Niemiec – ze Schwedt i Bad Freienwalde.

17 grudnia 2010 uroczystie ogłosiliśmy wyniki i wręczyliśmy nagrody laureatom dwóch konkursów młodzieżowych, zorganizowanych przez stowarzyszenia w 2010 r.: „Moje korzenie. Historia regionu a historia mojej rodziny” oraz „Zapomniane kamienie milowe, kamienie pamiątkowe i pomniki”. W pierwszym konkursie, na który wpłynęło siedem prac, pierwszą nagrodę otrzymał Emil Chróściak z Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Gryfinie, drugą Dorota Olechnowska z Gimnazjum im. Janusza Korczaka w Chojnie, a trzecią Anna Tomczyk z ZSO w Gryfinie i Łukasz Pawłowski ze szkoły „Talsand” w Schwedt nad Odrą i ZSO w Gryfinie. Nagrody dla zwycięzców i laureatów w tym konkursie ufundowało starostwo. Fragmenty najlepszych prac zimą 2011 r. ukazały się

na lamach „Gazety Chojeńskiej”². Na konkurs poświęcony pomnikom wpłynęła jedna praca, dlatego też organizatorzy zdecydowali, że przyznają tylko wyróżnienie. Otrzymał je zespół Odkrywcy Tajemnic „Szperacze” z Zespołu Szkół w Widuchowej. Nagrody książkowe ufundował powiat Gryfino i Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie.

Ważnym dniem dla naszego stowarzyszenia był 4 lutego 2011 roku. Po pierwsze, był to dzień naszego dorocznego spotkania noworocznego, a po drugie – tego dnia odbyły się zebrania zarządu, komisji rewizyjnej oraz walne zebranie członków stowarzyszenia, które zatwierdziły sprawozdania finansowe i merytoryczne z działalności stowarzyszenia za 2010 rok. Zatwierdzono też zmiany w składzie zarządu i komisji rewizyjnej. Drogą kooptacji zarząd na miejsce wiceprezesa Mariana Anklewicza powołał Teresę Błońską, zaś komisja rewizyjna na miejsce Krzysztofa Pośniaka – Danutę Perz. Przewodniczącą komisji w następstwie zmiany została M. Ziętkiewicz.

W drugiej połowie 23 lutego 2011 r. prezes stowarzyszenia wraz z czterema innymi członkami wziął udział w zebraniu organizacyjnym, powołującym do życia sieć przygranicznej współpracy kulturalnej pod nazwą *Transkultura*. Zgłosiliśmy tym samym akces naszego stowarzyszenia do pracy w tej sieci. W spotkaniu, które odbyło się w teatrze UBS w Schwedt, wzięli udział przedstawiciele organizacji i stowarzyszeń kulturalnych rozmieszczonych wzdłuż Odry, działających na terenie Polski i Niemiec.

Członkowie naszego stowarzyszenia wzięli udział w podróży studyjnej do Stargardu Szczecińskiego w ramach festiwalu turystycznego „Włóczyki”.

8 kwietnia 2011 r. gościł w Chojnie na zaproszenie Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz stowarzyszenia prof. Jan M. Piskorski, który przedstawił bogato ilustrowany zdjęciami wykład pt. „Wygnańcy. Przesiedlenia i uchodźcy w dwudziestowiecznej Europie. Wspólnota doświadczeń uchodźczych” oraz podpisywał swoją ostatnio wydaną książkę poświęconą tej tematyce. Spotkanie wzbudziło bardzo duże zainteresowanie, gdyż do biblioteki ściągnęło ponad sześćdziesiąt osób nie tylko z samej z Chojny, ale też Cedyni, Mieszkowic, Dębna, Gryfina i okolicznych miejscowości. Po wykładzie odbyła się dyskusja, w której podkreślono wagę tematu podjętego przez profesora i wspaniały, literacki styl jego książki. Profesor podkreślił, że zainteresowanie jego pracą w siedmiotysięcznej w Chojnie przekroczyło jego oczekiwania i wypadło znacznie lepiej niż w prawie dwumilionowej Warszawie.

Kolejnych gości powitaliśmy zaledwie po tygodniu – 15 kwietnia 2011 r. – zawitali do gościnnych progów Miejskiej Biblioteki Publicznej: dyrektor Mu-

² Wyróżnione teksty w oprac. P. Konopki i M. Ziętkiewicz w niniejszym tomie (przyp. red.).

zeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu Paweł Pawłowski (niegdyś związany z Cedynią) i Robert Michalak³, którzy zaprezentowali wyniki badań nad niemieckimi przyczółkami mostowymi nad Odrą oraz nad niemiecką przeprawą przez Odrę w Siekierkach. W spotkaniu uczestniczyła duża grupa słuchaczy, w tym weteranów z Kołobrzegu, zmierzających na pole bitwy pod Siekierkami w związku z rocznicą forsowania Odry.

Stowarzyszenie rozwijało kontakty z teatrem UBS w Schwedt. Pozwoliły one nam zorganizować tańsze wejścia na przedstawienie *ID* w styczniu 2011 r. oraz wziąć udział w ciekawym przedstawieniu na motywach *Snu nocy letniej* W. Szekspira 30 kwietnia 2011 roku.

14–15 maja 2011 r. udało nam się zrealizować dawno zamierzony pomysł organizacji wyprawy szlakiem waldensów – średniowiecznej sekty, której siedziby znajdowały się wioskach wokół Morynia, Cedyni i Chojny⁴. Dwudniowy wyjazd przygotował Andrzej Kordylasiński, pełnił on też rolę przewodnika na trasie wraz z P. Migdalskim. Celem wycieczki było rozpropagowanie wiedzy o waldensach i próba wytyczenia szlaku dla przyszłych turystów. Trasa podróży wiodła z Chojny przez Moryń, Bielin, Mieszkowice, Siekierki, Starą Rudnicę, Cedynię do Piasku, gdzie zapewniony mieliśmy nocleg w „Leśniczówce” – Turystyka Wiejska, grill oraz możliwość zapoznania się z eksponatami niezwykle ciekawego, prywatnego muzeum. Drugiego dnia przejechaliśmy przez Lubiechów Górny, Czachów, Łukowice, Orzechów, Golice, Żelichów, Kłępicz oraz Stare i Nowe Objezierze, które stanowiły centrum herezji w końcu XIV w., po czym zakończyliśmy naszą podróż w Chojnie.

Dzięki współpracy zainicjowanej rok wcześniej stowarzyszenie nasze i jego nazwa (*Terra Incognia*) stały się synonimem jednego ze stanów Nowej Ameriki, wykreowanej przez Michaela Kurzwellego ze Słubfurtu (Frankfurtu n.O. i Słubic). Współpraca ta polega też na udziale w różnych przedsięwzięciach animowanych przez M. Kurzwellego, jak na przykład Nowa Amerika Tour, czyli podróży przez stany składające się na Nową Amerikę: Szczettinstan, Terra Incognita, Lebuser Ziemia i Schlonsk (trasa obejmowała między innymi Szczettin – Słubfurt – Bad Łęknau – Zgörselitz – Szczettin) w dniach 19–23 maja 2011 roku. Kooperacja z M. Kurzwellem pozwoliła też nam ściągnąć do Chojny do Miejskiej Biblioteki Publicznej Mediatekę Pogranicza, która została uroczyście otwarta 1 lipca 2011 r. przez Krystynę Leddin i M. Kurzwellego.

W kolejną wędrowkę członkowie stowarzyszenia oraz ich goście ruszyli 4 czerwca. Celem jej były tajemnice byłego niemieckiego i radzieckiego lotniska wojskowego w Chojnie. Spod pomnika na cmentarzu wojennym Armii

³ Tekst R. Michalaka w niniejszym tomie „Rocznika” (przyp. red.).

⁴ Obszerny artykuł E. Rymara o sekcje w I tomie „Rocznika” (przyp. red.).

Radzieckiej grupa licząca kilkanaście osób wyruszyła w kierunku lotniska przez domniemane miejsce dawnego koncentracyjnego obozu kobiecego⁵ w kierunku centrum dawnych niemieckich i radzieckich koszar. Następnie obejrzelśmy elementy związane już z bezpośrednią infrastrukturą lotniska: hangary, wieżę oraz pas startowy. Rolę przewodnika przyjął Ryszard Mizgier, którego erudycja i wiedza o lotnisku oraz przytoczone wiadomości, zwłaszcza o radzieckim okresie funkcjonowania, jest niespotykana. Wyjście zakończyło się wspólnym grillem u Wiesławy Koladyńskiej.

Największym cyklem imprez, zainicjowanym przez stowarzyszenie w 2011 r., miał być projekt „Terra Incognita – wspólna polsko-niemiecka historia i teraźniejszość we wspólnym regionie”, przygotowany z niemieckim partnerem – Stowarzyszeniem Wspierania Teatru UBS w Schwedt (Förderverein der Uckermärkischen Bühnen Schwedt). Składać się miał z czterech imprez, skierowanych do mieszkańców pogranicza polsko-niemieckiego. Projekt, zainicjowany przez P. Konopkę i M. Ziętkiewicz, dofinansowany został przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, budżet państwa (Fundusz Małych Projektów INTERREG IV A Euroregionu Pomerania) oraz Polsko-Niemiecką Fundację Współpracy Młodzieży. Do początku lipca 2011 r. udało się zrealizować trzy działania. Pierwszym były polsko-niemieckie warsztaty fotograficzne „Chojna/Königsberg w latach trzydziestych i dzisiaj”, który odbyły się w Chojnie w dniach od 17 do 19 czerwca 2011 r., w który uczestniczyło dwudziestu amatorów fotografii z Polski i Niemiec w wieku od 20 do 70 lat. Ich zadaniem było porównanie obrazów ze starych widokówek z obecnym wizerunkiem miasta, który należało zinterpretować za pomocą własnego zdjęcia. W trakcie warsztatów uczestnicy zwiedzili dokładnie Chojnę pod przewodnictwem R. Skryckiego (który rozpoczął warsztaty opowieścią o historii chojeńskiej karty pocztowej), zaś w tajniki fotografii wprowadzał ich szczeciński fotografik Andrzej Łazowski.

Drugim wydarzeniem były polsko-niemieckie warsztaty dziennikarskie dla młodzieży „Bez granic” w dniach 23–27 czerwca 2011 r. w Chojnie. Uczestniczyło w nich 17 uczniów i tegorocznych maturzystów z Brandenburgii i województwa zachodniopomorskiego. Uczestników podzielono na cztery dwunarodowe grupy, którymi opiekowali się dwujęzyczni „teamerzy” – polscy absolwenci szkoły „Talsand” ze Schwedt. Ich zadaniem było poszukiwanie interesujących tematów, zebranie materiałów oraz napisanie tekstu publicystycznego. Materiały młodzież opracowywała w użyczonych nam salach komputerowych chojeńskiego gimnazjum. Uczestnicy wzięli udział między innymi w międzynarodowo-

⁵ Artykuł T. Zgody o obozie w II tomie „Rocznika” (przyj. red.).

wym festiwalu muzyki bluesowej „WetWater Blues Connection Moryń 2011” na plaży nad jeziorem Morzycko i ognisku nad jeziorem w Jeleninie. Warsztaty dziennikarskie prowadzili P. Konopka i M. Ziętkiewicz. Powstałe w ich wyniku prace zostały zamieszczone na stronie internetowej stowarzyszenia.

Ostatnim zrealizowanym działaniem była debata w teatrze UBS w Schwedt pt. „Teatr – historia – polityka” 30 czerwca 2011 roku. Uczestniczyli w niej członkowie i przyjaciele naszego stowarzyszenia oraz Stowarzyszenie Wspierania Teatru UBS. W dyskusji panelowej o związkach teatru z historią uczestniczyli prezes stowarzyszenia Terra Incognita – historyk P. Migdalski i twórcy przedstawienia pt. „Klątwa bogini” – główny dramaturg teatru Heike Schmidt i autor scenariusza Max Beinemann. Po tym spotkaniu wszyscy mogli naocznie przekonać się o możliwości połączenia historii i fantazji w spektaklu pt. „Klątwa bogini”, mówiącym o miłości, pogańskich bogach Słowian, smoku – w momencie rozszerzania władzy brandenburskiej na terenach Marchii Wkrzańskiej. Sztukę zrealizowano, wykorzystując możliwości naturalne nowej sceny letniej z kanałem w tle, na którym pojawiała się autentyczna drewniana łódź – replika łodzi słowiańskiej.

W trakcie ostatniego kwartału 2010 i pierwszego półrocza 2011 r. członkowie stowarzyszenia nie zapomnieli także o sobie i integracji własnej grupy, czemu służyć miało spotkanie noworoczne, biwak integracyjny w Stokach 18–19 września 2010 r. oraz grille zorganizowane po zwiedzaniu lotniska i w trakcie zwiedzania szlaku waldensów. Liczba członków w międzyczasie wzrosła do 32.

W tym okresie stowarzyszenie nawiązało lub kontynuowało współpracę z szeregiem organizacji i instytucji w regionie, którym serdecznie dziękujemy za wszelką pomoc i życzliwość. Spośród nich wymienię tu: Gminę Chojna, Starostwo Powiatowe w Gryfinie, Miejską Bibliotekę Publiczną w Chojnie, Centrum Kultury w Chojnie, „Gazetę Chojeńską”, Teatr UBS w Schwedt, Stowarzyszeniem Wspierania Teatru UBS w Schwedt, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Chojnie i Zespół Szkół Ogólnokształcących w Gryfinie, gimnazjum w Chojnie, stowarzyszenia: Czas – Przestrzeń – Tożsamość ze Szczecina oraz Słubfurt.